

EFORTURI DEPUSE PENTRU AFIRMAREA, MENȚINEREA ȘI REFACEREA UNITĂȚII BISERICII CREȘTINE ÎN SECOLUL AL XX-LEA

Protos. Dr. Veaceslav GOREANU

Afirmarea și manifestarea unității prin întrunirile pan-ortodoxe

În secolul al XX-lea s-a intensificat convingerea că nu poate fi vorba de unitate creștină atâta timp cât ea nu se poate realiza în sânul Bisericii Ortodoxe.

Pornind de la realitatea istorică ce a cunoscut disensiuni în sânul Bisericii ortodoxe în diferite teme de interes major pentru menținerea și afirmarea unității s-a încercat conștientizarea faptului că unitatea Bisericilor locale își are sursa de viață în Hristos și model al comuniunii depline în Sfânta Treime prin intermediul conferințelor și congreselor pan-ortodoxe.

La aceasta au contribuit și fluctuațiile vieții social-politice în țările ortodoxe în secolele XIX-XX. În secolul al XIX-lea, pe fondul emancipării și formării statelor naționale, Biserica reușește să elaboreze un document – *Enciclica Patriarhilor Ortodocși* – care exprimă unitatea ortodoxiei. Căderea Imperiului Otoman a condus la consolidarea poziției patriarhului ecumenic și a rolului lui în menținerea și afirmarea unității. Dacă în Occident, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea se conturau primele instituții care doreau realizarea unității la nivel ecumenic, în Răsărit, patriarhul ecumenic lansează în 1903 un apel către unitate. Patriarhul ecumenic se adresează întregii lumi creștine prin *Enciclica sinodală a Bisericii din Constantinopol către Bisericile lui Hristos de pretutindeni*¹ din ianuarie 1920 care propunea relansarea vieții și unității Bisericii. Astfel, în 1923 s-au creat condițiile organizării primei conferințe pan-ortodoxe care s-a ținut la Constantinopol în perioada 10 mai-8 iunie. Pornind de la agenda de lucru a conferinței care își propunea să abordeze probleme ca îndreptarea calendarului, serbarea Paștelui, căsătoria a doua a preoților, vârsta intrării în cler etc., constatăm dorința exprimării unității tuturor Bisericilor participante prin aplicarea aceluiași principii de organizare pe plan local. Totodată, s-a simțit nevoia instituirii la nivel pan-ortodox a unui organism care să răspundă noilor situații concrete ivite pe fondul schimbărilor care au marcat societatea începutului de secol XX.

Aceste condiții au condus la organizarea mai multor întâlniri pan-ortodoxe cunoscute cu termenul generic de *Conferințele de la Constantinopol 1923, Vatoped*

¹ Pr. Prof. Corneliu Sârbu, *Din trecutul unității ortodoxe*, în „Ortodoxia”, LXI (1959), nr. 1, p. 71.

1930, Moscova 1948², Rhodos 1961, 1963, 1964, 1968³ și a Conferințelor pan-ortodoxe pregătitoare ale Sfântului și Marelui Sinod de la Chambesey 1971, 1976, 1982, 1986, 1988, 1997⁴ etc. Pe de altă parte, s-a instituit și *Congresul profesorilor de teologie*, primul având loc la Atena în 1936, iar al doilea în 1976, conferințele urmând să dea răspunsul teologic problemelor ce se ivesc în Biserica ortodoxă.

Importanța acestor consfătuiri constă în apropierea și cunoașterea dintre Bisericile ortodoxe locale, precum și a viziunii teologice pe care acestea o au față de problemele de interes local și general cu care Biserica ortodoxă de astăzi se confruntă, depunând eforturi susținute pentru menținerea unității. Comisiile pregătitoare pan-ortodoxe ale Sfântului și Marelui Sinod au dat posibilitatea elaborării unor puncte de vedere comune în problemele ce privesc autocefalia, autonomia, calendarul, primatul, probleme pe care le vom analiza în alt capitol.

Cu aceste ocazii s-a subliniat faptul că Bisericile ortodoxe trebuie să fie unitare în toate problemele mai importante, canonice, cultice, liturgice și practice-bisericești. Deosebirile existente între diferitele Biserici nu sunt de folos; de aceea trebuie realizat un schimb de experiență asupra problemelor care privesc viața Bisericilor, pentru a se înlătura aceste deosebiri⁵.

Ridicarea anatemei dintre Biserici

Schisma din 16 iulie 1054, numită Schisma cea Mare, după cum am văzut a fost un eveniment crucial în istoria Bisericii Creștine. Ea a marcat ruperea comuniunii și a însemnat momentul separării Bisericii din Răsărit de Biserica din Apus. Biserica din Răsărit a fost numită ortodoxă, cea de Apus a fost numită Romano-catolică. La aceasta și-au dat concursul o mulțime de factori de natură politică, economică, geografică și culturală. Schisma nu s-a produs brusc, ci în urma unor

² Î.P.S. Nicolae, *Conferința ortodoxă de la Moscova*, în „Ortodoxia”, anul I (1949), nr. 1, pp. 19-25.

³ Între temele mai importante discutate la Conferințele de la Rhodos, amintim: despre credință, dogmă, cult, organizarea bisericească, acordarea autocefaliei și autonomiei, diplice, problema calendarului, raporturile dintre Bisericile ortodoxe și cu celelalte Biserici, iconomia bisericească, etc.

⁴ Vezi Rămureanu, Pr. Prof. Dr. Ioan, Șesan Pr. Prof. Dr. Milan, Bodogae Pr. Prof. Dr. Teodor, *Istoria Bisericească universală*, vol. II, ed. a III-a, Ed. Institut. Biblic, București, 1987, pp. 534-544; Arhid. Prof. Ioan Floca, *Drept Canonic Ortodox, legislație și administrație bisericească*, vol. II, Ed. Institut. Biblic, București, 1990, pp. 319-322; Pr. Prof. Nicolae Dură, *Temele celei de a IV-a Conferințe Panortodoxe Presinodale în lumina doctrinei canonice ortodoxe*, în „M.B.”, XXXIX (1989), nr. 1, pp. 20-28; *Orthodox visions of Ecumenism, Statements, Messages and Reports on the Ecumenical Movement*, compiled by Gennadios Limouris, WCC Publications, Geneva, 1994; precum și *Dosarul care abordează problema Sfântului și Marelui Sinod Pan-Ortodox, de la Sectorul Relații Externe al Bisericii ortodoxe române*, care cuprinde referatele și deciziile Bisericii ortodoxe române și ale Conferințelor pan-ortodoxe și a celor pregătitoare; temeiurile Sfântului Sinod, dările de seamă, procesele verbale etc.

⁵ Pr. Prof. Corneliu Sârbu, *art. cit.*, p. 80.

evenimente care s-au succedat din secolul al IX-lea până în 1054 și altele care au durat până în secolul al XV-lea. Până la începutul secolului al XX-lea Bisericile ortodoxe s-au confruntat cu nenumărate probleme, mai ales datorită ocupațiilor străine, iar Biserica romano-catolică a avut frământări interioare, care au provocat și apariția protestantismului.

Dacă în secolele anterioare s-a elaborat o teologie a divergențelor, în secolul al XX-lea s-a observat dorința reconcilierii, a refacerii unității dintre confesiunile creștine⁶, dar în special dintre cele două mari Biserici: cea ortodoxă și cea Romano-catolică. Momentul schimbării atitudinii celor două Biserici în urma tensiunilor de-a lungul timpului, s-a produs abia la apariția Mișcării ecumenice, din 1948, care a determinat reevaluarea actelor istorice a celor două Biserici și încercarea de a se ajunge la reconciliere.

Primul pas în apropierea dintre cele două Biserici, cu un bogat trecut istoric, s-a făcut între 4-6 ianuarie 1964, la Ierusalim, când a avut loc întâlnirea dintre Săntățile Sa Athenagoras (1949-1972), Patriarhul ecumenic al Constantinopolului și Papa Paul al VI-lea (1963-1978).

A urmat actul istoric deosebit de semnificativ care a permis reluarea relațiilor dintre cele două Biserici, după aproape un mileniu de căutare, reușindu-se ridicarea anatemei despărțitoare, la 7 decembrie 1965 de către Patriarhul Athenagoras al Constantinopolului și Paul al VI-lea⁷. De atunci, cele două Biserici nu s-au mai considerat schismatice (cu toate că urmele schismei nu pot să dispară de la sine) cu toate că Bisericile au rămas separate. Astfel, disensiunile dintre cele două Biserici au încetat, cel puțin pe cale oficială, prin declarația comună a conducătorilor bisericesti de la Constantinopol și Roma, dar pe plan local multe biserici se confruntă cu prozelitismul catolic. Vedem că efectele schismei se mențin chiar dacă reprezentanții celor două Biserici, în diferite ocazii, au afirmat că ortodocșii și catolicii nu mai au motive să se dușmănească sau să se respingă, ci trebuie să-și concentreze eforturile în refacerea unității pierdute⁸.

De aceea, și teologul catolic Yves Congar sublinia: „memoria plină de răutate și de neîncredere a fost înlocuită de sentimentul iubirii fraterne; crezul separării înlocuit de crezul iubirii; dialogul carității a început.”⁹

⁶ P.F. P. Patriarh Teoctist, prefață la *Ortodoxie și Catholicism*, de Pr. Prof. Dumitru Popescu, Ed. România Creștină, București, 1999, p. 9.

⁷ *I.B.U.*, vol. II, pp. 563-264; vezi și Prof. Ernst C. Suttner, *Bisericile răsăritului și apusului de-a lungul istoriei bisericesti*, trad. de Diac. Mihai Săsăujan, Ed. Ars Longa, 1998, pp. 148-150, *apud* Filip Albu, *Ridicarea anatemei – 7 decembrie 1965*, în *Teologia*, VIII (2004), nr. 3, pp. 386-388.

⁸ *Vizita apostolică a lui Ioan Paul al II-lea în România*, 7-9 mai 1999, Liceul Greco-catolic, Observatorul Roman, București, 1999, pp. 1-97; *Din Grădina Maicii Domnului, în cetatea eternă, cele șapte zile la Roma, Vizita Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist la Vatican și în Italia, 7-14 octombrie 2002*, Ed. Inst. Biblic, București, 2003, pp. 7-160.

⁹ Yves Congar, *Diversity and Communion*, London, SCM Press, 1984, p. 86, *apud* Filip Albu, *op. cit.*, p. 386.

În acest sens, realizarea unității rămâne un obiectiv de realizat și pentru care reprezentanții comisiilor de dialog trebuie să opteze, pornind de la eclesiologia primului mileniu, care ne dă modelul firesc al unității. Viziunea actuală a unității în Romano-catolicism, prin raportarea tuturor creștinilor la un unic centru de autoritate eclesială¹⁰, îngreunează procesul refacerii unității, întrucât, chiar dacă anatemele s-au ridicat, consecințele lor se mai văd și astăzi. Dorința Bisericii Apusene de aducere la staulul lui Petru se materializează prin consolidarea situației administrativ religioase în acele părți ale lumii unde până acum nu avusese eparhii și parohii¹¹ și prozelitismul pe care îl fac în țări majoritar ortodoxe, ca Ucraina, România, Rusia, Țările Baltice etc.

În aceste condiții se încearcă păstrarea dragostei și unității pe calea dialogului, care până în prezent a dat roade bogate în planul apropierii dintre cele două Biserici, materializându-se prin vizite reciproce dintre pontifii romani și patriarhii ortodocși¹², prin organizarea de conferințe și congrese ce facilitează întâlnirea la masa dialogului a teologilor din Apus și Răsărit, pe teme ce au stat la baza divizării celor două Biserici.

Astfel, s-a ajuns la concluzia că doar dialogul este singura cale în pregătirea refacerii unității creștine, dar dialogul trebuie să presupună dragoste și adevăr, pentru a duce la o unitate vizibilă și viabilă¹³. Că această unitate a Bisericii creștine s-a căutat după 1054 este un lucru cert, însă împrejurările istorice au împiedicat realizarea acestui act.

Constituirea unor instituții ecumenice și dorința refacerii unității

La înfăptuirea, materializarea unității europene contribuie, desigur, și Biserica prin procesul de reconciliere creștină, proces motivat de gravele crize prin care a

¹⁰ Pr. Constantin Coman, *Biblia în Biserică*, Ed. Bizantină, București, 1997, p. 69.

¹¹ Vezi cazul eparhiilor înființate în fostele republici sovietice. În Republica Moldova au reușit în câțiva ani să organizeze o eparhie și mai multe parohii, făcând prozeliti dintre ortodocșii nepracticanți.

¹² Vezi vizitele oficiale ale Papei Ioan Paul al II-lea în România în mai 1999 și a Preafericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii ortodoxe române, la Vatican, în anul 2002, precum și Declarația comună a Papei Ioan Paul al II-lea și a Patriarhului ecumenic Bartholomeu I în *Sur la voie du rétablissement de pleine unité: Déclaration commune de Jean-Paul II et de Bartholomé Ier*, în „Service Orthodoxe de Presse”, nr. 200, 1995, pp. 26-28.

¹³ *The Quest for Unity: Orthodox and Catholicism Dialogue, Documents of the Joint International Commission and Official Dialogues in the United States, 1965-1995*, ed. by John Borelli and John H. Erickson, St. Vladimir's Seminary Press, Crestwood, New-York and U.S. Catholic Conference, Washington, D.C., 1996; Emmanuele Lanne, Michel van Parys, *Le dialogue catholique – orthodoxe à Baltimore – Emmitsburg*, în „Irenikon”, 2000, nr. 3-4, pp. 405-418.

trecut Europa în secolul trecut¹⁴, dar și de pericolul secularizării, care tinde să afecteze însăși identitatea spirituală a cetățenilor bătrânului continent. Acest proces a determinat cultura europeană să treacă de la o epocă în care religia avea un rol determinant în orientarea vieții personale sau sociale, la cea actuală, în care religia are valoare modestă, chiar și pentru viața domestică¹⁵.

Creștinii au conștientizat că unitatea tuturor este un deziderat declarat al tuturor Bisericilor și Confesiunilor creștine, conștiente de imperativul și adevărul poruncii dumnezeiești *ca toți să fie una*¹⁶. Acest lucru îl putem constata dacă urmărim spiritul ecumenist al multor teologi din răsărit și apus, care au pus bazele unei mișcări ecumenice ce are ca scop „restaurarea unității printre Bisericile creștine”¹⁷.

În acest sens, un rol important în demersul promovării și realizării reconcilierii și unității Bisericilor îl au organizațiile internaționale, europene, naționale și locale¹⁸, înființate cu acest scop. Între acestea menționăm *Consiliul ecumenic al Bisericilor* (C.E.B.), înființat în 1948 la Amsterdam din dorința Bisericilor de a acționa în comun pentru determinarea încetării conflictelor între oameni¹⁹.

În 1959 s-a constituit *Conferința Bisericilor Europene* (C.B.E.). Aceasta a devenit cel mai important forum creștin la nivelul căruia marea majoritate a confesiunilor creștine din Europa dezbate și ia atitudine în comun față de problemele majore cu care se confruntă omenirea astăzi. Scopul stabilit prin statutul acestei organizații la 8 octombrie 1964 „este de a studia în întâlniri programate, probleme care privesc Bisericile din Europa și de a se întrajutora în săvârșirea slujirii care revine tuturor Bisericilor”²⁰.

În adunările lor generale, aceste organisme internaționale au militat, prin reprezentanții Bisericilor, cultelor etc., pentru reconcilierea creștină. Ei au arătat că unitatea europeană va fi greu de realizat fără concursul Bisericilor, având în

¹⁴ Pr. Prof. Nicolae Dură, *Bisericile Europei și Uniunea Europeană. Ecumenism, reconciliere creștină și unitate europeană, în Biserica în misiune. Patriarhia română la ceas aniversar. 120 de ani de autocefalie (1885-2005). 80 de ani de patriarhat (1925-2005)*, Ed. Inst. Biblic, București, 2005, p. 772.

¹⁵ Pr. Prof. Dumitru Popescu, Pr. Prof. Ioan Ică, *Biserica Ortodoxă Română și integrarea europeană, în Biserica în misiune. Patriarhia Română la ceas aniversar. 120 de ani de autocefalie (1885-2005). 80 de ani de patriarhat (1925-2005)*, Ed. Inst. Biblic, București, 2005, p. 765.

¹⁶ Pr. Constantin Coman, *op. cit.*, p. 65.

¹⁷ Gideon Goosen, *Bringing Church Together. A popular Introduction to Ecumenism*, WCC Publications, Geneva, 2001, pp. 1-2.

¹⁸ *Dictionary of the Ecumenical Movement*, Edited by Nicholas Lossky, José Míguez Bonino, John Pobee, Tom F. Stransky, Geoffrey Wainwright, Pauline Webb, WCC Publications, Geneva, 2002, pp. 255-260; Arhid. Prof. Ioan Floca, *op. cit.*, vol. II, pp. 336-338.

¹⁹ *The Ecumenical Movement. An Anthology of Key Texts and Voices*, edited by Michael Kinnamon and Brian E. Cope, WCC Publications, Geneva, 2002, p. 21; *Dictionary of the Ecumenical Movement*, pp. 1223-1228; Petru I. David, *Ecumenismul – factor de stabilitate în lumea de astăzi*, Ed. Gnosis, București, 1998, p. 67; Pr. Prof. Ion Bria, *Ortodoxia în Europa. Locul spiritualității române*, Ed. Trinitas, Iași, 1995, pp. 118-130.

²⁰ *Dictionary of the Ecumenical Movement*, pp. 236-238; Petru I. David, *op. cit.*, p. 135.

vedere poziția pe care acestea o ocupă, dar mai ales pentru faptul că „o Europă unită fără o unitate religioasă, reprezintă o unitate vulnerabilă”²¹. De aceea, în gândirea ortodoxă, integrarea europeană trebuie să se realizeze cu respectul identității spirituale și culturale specifice fiecărui popor²².

Bisericile protestante propun un model de unitate în diversitate, fiecare Biserică rămânând în învățătura și structura sa, dar unindu-se prin *alăturare*; o structură de unitate atotcuprinzătoare. Pentru ei, un organism precum C.E.B. ar putea fi modelul de unitate mulțumitor²³.

Biserica ortodoxă a participat la *Adunările generale* ale C.E.B. încă de la constituirea sa în 1948, dar ca membri deplin, cele mai multe Biserici locale (bulgară, polonă, română, rusă etc.) au intrat în 1961 la New Delhi.

Participarea Bisericii ortodoxe în Mișcarea ecumenică a fost văzută de unii²⁴ ca o modalitate de cunoaștere a lumii creștine apusene și o mărturisire a ortodoxiei în fața ei, dând posibilitatea dezbaterii punctelor doctrinare ce stau la baza divizării lumii creștine, între care de o deosebită importanță este problema unității Bisericii și a unirii bisericilor, în legătură cu care confesiunile creștine au păreri diferite, în funcție de modul în care înțeleg natura și caracterul Bisericii²⁵. Profesorul Liviu Stan accentuează importanța unității creștine pe care o caracterizează ca fiind „unitatea celor ce cred în Hristos, îl mărturisesc și-i cheamă numele Lui. Ei toți sunt frați în Hristos și formează o mare obște creștină, pârga cea dintâi a vestirii Evangheliei în lume”²⁶, în contextul ecumenismului actual, care caută unitatea Bisericii pornind de la acea unitate creștină. Astfel, comunitățile creștine care o sprijină nu se îndepărtează de valorile creștinismului primar, încercând să se regăsească

²¹ Mircea Basarab, *op. cit.*, p. 59.

²² Pr. Prof. Dumitru Popescu și Pr. Prof. Ioan Ică, *op. cit.*, p. 767.

²³ Pr. Constantin Coman, *op. cit.*, p. 69.

²⁴ Pr. Prof. Ioan G. Coman, *Relațiile Bisericii ortodoxe române cu organizațiile ecumenice*, în „Ortodoxie”, XX (1968), nr. 2, pp. 236-247; Pr. Prof. Isidor Todoran, *Ecumenism teoretic și ecumenism practic*, în „Ortodoxie”, XXVI (1974), nr. 3, pp. 440-450; Pr. Lect. Nicandru Cuțaru, *Aspecte și preocupări ale ecumenismului actual promovate de Biserica ortodoxă*, p. 77 ș.u.; Pr. Prof. Ioan Bria, *Ortodoxia în perspectivă ecumenică*, în „Ortodoxie”, XLVI (1994), nr. 2-3, pp. 3-10; Idem, *Biserica-Una Sancta în lumina tradiției ortodoxe. De la convergențele teologice ecumenice spre „comunitatea conciliară”*, în „R.T.”, VII (1997), nr. 3; Pr. Prof. Petru Rezuș, *Aspecte noi ale ecumenismului contemporan*, în „M.M.S.”, XLIX (1973), nr. 7-8, pp. 448-454; Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Coordonatele ecumenismului din punct de vedere ortodox*, în „Ortodoxie”, XIX (1967), nr. 4; Pr. Prof. Marcel Ciucure, *Unirea Bisericilor creștine în perspectivă teologică, juridică și ecumenică (T.D.)*, susținută la Facultatea de Teologie ortodoxă din București, 1998, p. 281; Pr. Prof. D. Belu, *Eclesiologia ortodoxă și ecumenismul creștin*, în „Ortodoxie”, XVII (1965), nr. 4, pp. 493-518 și alți teologi care au tratat problema dată în numeroase studii.

²⁵ Teodor. M. Popescu, *Mișcarea ecumenică în criză*, în „Ortodoxie”, VI (1954), nr. 1; Idem, *Poziția ortodoxă în ecumenism*, în „Ortodoxie”, XV (1963), nr. 2, p. 191; Emmanuel Clapsis, *Orthodoxy in Conversation...*, pp. 1-10, 114-126.

²⁶ Pr. L. Stan, *Ortodoxia în zilele ecumenismului. Perspective ecumenice*, în „M.O.”, XXII (1970), nr. 7-8, p. 747.

împreună pe această linie, răspunzând chemării evanghelice spre unitate (Ioan XVII, 21)²⁷.

Pentru alții, în special teologii slavi, implicarea Bisericii ortodoxe în Mișcarea ecumenică a adus căderea din har și pierderea valorilor Ortodoxiei²⁸, fiind rezultatul „unui sincretism religios” bazat pe o teologie secularizată, din care Biserica ortodoxă nu trebuie să facă parte²⁹. Acest lucru s-a afirmat și la Conferința de la Moscova din 1948. Unii văd în ecumenism un succes, alții un eșec și o nouă rătăcire a lumii creștine³⁰.

Eforturile depuse de Mișcarea ecumenică pentru realizarea unității n-au înregistrat succese deosebite. Unele Biserici locale s-au retras (Biserica Georgiei, Bulgariei)³¹, după ce au constatat că prezența în această Mișcare poate conduce la scindări în sânul ei. Prof. dr. Georgios I. Mantzaridis face deosebirea dintre ecumenicitatea Părinților Bisericii, care este ecumenicitatea Duhului și ecumenismul contemporan care este rezultatul mișcării dispozițiilor nobile ale oamenilor. Metoda folosită de ecumeniștii contemporani conduce la sincretism confesional și religios³². Pentru realizarea idealurilor ecumenice trebuie să se recurgă la metoda Părinților. Totuși, suntem de părere că Ortodoxia trebuie să continue să participe la Mișcarea ecumenică, dar să nu-și piardă identitatea doctrinară, cultică și canonică³³. Apariția unor *Declarații comune*, a unor documente finale trebuie analizată cu luare aminte de

²⁷ Pr. Prof. Isidor Todoran, *Ecumenism teoretic și ecumenism practic*, în „Ortodoxie”, XXVI (1974), nr. 3, p. 440.

²⁸ Arhim. Iustin Popovici, *Biserica ortodoxă și Ecumenismul*, trad. de Adrian Tănăsescu, Mănăstirea Sfinții Arhangheli, Petru Vodă, Tipografia Docuprint, 2002, pp. 71-135; Idem, *Biserica și Statul*, Schitul Sfântul Serafim de Sarov, 1999, pp. 5-6; Ierom. Asist. Agapie Corbu, *Poziția Sfântului Munte față de ecumenismul contemporan*, în „Teologia”, V (2002), nr. 3, pp. 59-68; Vezi și *Cuvântul Sfinților Părinți despre Ecumenism*, colecția de texte ce arată greșeala celor care susțin ecumenismul – www.credintaortodoxa.home.ro/ecumenism.sfp.html=sus=sus; *Mărturisirile Sfinților Părinți împotriva ereziei numită ecumenism*, Monahul Conon românul, www.mirem.8k.com.

²⁹ Nicolas Lossky, *Le rôle des mémoires, histoires, nationalités et développements socio-culturels séparés dans les relations actuelles entre Eglises*, în „Istina”, XXXVIII (1993), nr. 3, p. 233; Arhim. Conf. Gheorghe Kapsanis, *Reflecții legate de participarea ortodocșilor la Mișcarea ecumenică și Consiliul Mondial al Bisericilor*, în „Teologia”, V (2002), nr. 3, pp. 69-76.

³⁰ Ecumenismul este văzut ca erezia secolului al XX-lea (Ierom. Serafim Rose, *Ortodoxia și religia viitorului*, trad. de Mihaela Grosu, Tipografia Centrală, Cartea Moldovei, Chișinău, 1995, pp. 15-16; Patrick Barnes, *Non-ortodocșii...*, pp. 30-54; *Noul catehism catolic contra Credinței Sfinților Părinți – un răspuns ortodox*, de P.S. Photios, Arhim. Philarete, Părintele Patrick, Ed. Deisis, Sibiu, 1994, pp. 66-74).

³¹ În 1998 cele două Biserici locale s-au retras din C.E.B. La consfătuirea de la Tesalonica au fost invitate prin apelul IPS Hristodulos al Atenei să se realăture celorlalte Biserici în Mișcarea Ecumenică.

³² Prof. Georgios I. Mantzaridis, *Ecumenicitatea Părinților și ecumenismul contemporan*, în „V.O.”, XIV (2002), nr. 303-304, pp. 4-5.

³³ Arhid. Prof. Ioan Floca, *Drept canonic...*, vol. II, p. 339.

Bisericile Ortodoxe³⁴ pentru a realiza *comuniunea in sacris* cu efectele dorite la nivelul întregii creștinătăți³⁵, pentru a fi în Duhul Bisericii celei una, iar nu în cel al teologiei centrifuge protestante, care, lipsită de orice spiritualitate și unitate eclesială dorește unificarea în mod conciliar. Teologii ortodocși trebuie să facă rodnică activitatea lor ecumenică și să dea dovada unei cunoașteri temeinice a doctrinei eclesiologico-canonice a Bisericii pe care o reprezintă în aceste organizații ecumenice. Astfel, numai fructificarea și eficientizarea participării ortodoxe va contribui la realizarea unității prin mărturisirea aceleiași credințe apostolice, prin redescoperirea ei în mod integral de toți creștinii la masa euharistică³⁶, iar nu unitatea de tip contractualist.

La începutul secolului al XX-lea un teolog ortodox scria că „la ora actuală unirea Bisericilor este imposibilă, mă refer la unirea dogmatică și organică. Dar, dacă în acest moment unirea pare a fi imposibilă, nu înseamnă că ea nu va fi posibilă într-un viitor mai mult sau mai puțin îndepărtat. Popoarele și Bisericile cărora aparțin acestea se schimbă; fără îndoială că aceste schimbări lente, dar sigure, vor crea spațiul în care se vor găsi condițiile necesare pentru unirea Bisericilor”³⁷. De asemenea, remarca faptul că pentru aceasta este nevoie, în primul rând, de foarte multă rugăciune, pentru a ajunge la acea unitate intimă mai întâi cu Hristos după cuvântul Sfântului Apostol Pavel care spunea că „nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăiește în mine” (Galateni II 20)³⁸. Odată realizată această unitate se poate pune problema și a unei unități la nivel exterior, cu celelalte Biserici creștine.

³⁴ Vezi situația B.E.M. și liturghia de la Lima la care Bisericile ortodoxe au fost chemate să răspundă. Pr. Nicolae Dură analizându-le consideră că: „Indiferent de receptarea lor acestea au o importanță orientativă și directorie pentru viitoarele dialoguri teologice și ecumenice”. Cf. Pr. Prof. Nicolae Dură, *Documentul de la Lima (B.E.M.) și evaluarea sa teologică*, în „M.M.S.”, LXII (1986), nr. 1-2, p. 58.

³⁵ Idem, *Receptarea textelor rezultate din dialogurile teologice ecumenice. Considerații eclesiologice*, în „M.B.”, XXXIV (1984), nr. 11-12, pp. 693-705.

³⁶ Arhim. Prof. Nicolae Mladin, *Adevărata cale spre refacerea unității Bisericii lui Hristos*, în „Ortodoxie”, 1962, nr. 3, pp. 338, 345-350; Idem, *Pe calea unității Bisericii lui Hristos*, în „Ortodoxie”, XV (1963), nr. 3-4, p. 470; Ioan Sauca, *Considerații ortodoxe asupra Documentului ecumenic „Botez, Euharistie și Ministeriu”*, în „S.T.”, XXXV (1983), nr. 7-8, pp. 541-542.

³⁷ Gennadios Arabadjoglou, *Union ou rapprochement des Églises Chrétiennes, (Unirea sau reconcilierea Bisericilor Creștine)*, Imprimerie Estia, Galata, Constantinople, 1920, pp. 57-59.

³⁸ *Ibidem*.

**Efforts in affirming, maintaining and restoring
the unity of the Christian Church in the 20th century**

Protos. Dr. Veaceslav Goreanu analyses the strive of the Churches in order to maintain and restore the original unity of the Church, especially through the pan-Orthodox meetings, through the annulment of “anathema” between the Orthodox Church and Roman Catholic Church etc. The author the the historical research notices the work of the main ecumenical institutions and their goal of restoring the ecclesial unity of the Church.